

ТЕМА

Про науку та... вареник

Перефразовуючи класика, наукові ідеї стають матеріальною силою, якщо вони опановують масами! Для нашої країни це поки що мрія, але її активно намагаються втілити в життя як імениті вчені, так і початківці в науці. Кожний — в межах своїх можливостей! Ця тема звучить на високих зібраннях і у високих кабінетах, вона присутня в рішеннях, спрямованих на реформування, створення нових структур, переведення нашої громіздкої наукової системи на мобільні рейки і «в'їзд» ними в європейський науковий простір! При цьому науковці намагаються донести до влади просту істину, яку давно зрозуміли і втілюють передові країни світу: гроші треба вкладати в науку, і фундаментальну, і прикладну, бо тільки вона здатна надати країні прискорення, співставне з переходом від чумакування до ракетних швидкостей.

І не менш активно, і вже точно з більшою експресією і креативністю, ця тема звучить на вулицях щонайменше двічі на рік, коли відбуваються Дні науки, коли парки і сквери, студентські аудиторії стають лабораторіями, де демонструють експерименти, читають лекції, проводять «наукові пікніки». Але, крім популяризації науки, учені, зокрема молоді учені, доносять до суспільства ту ж саму істину: наука має стати не тільки матеріальною, а й рушійною силою прогресу! Інакше... Про це нещодавно — під час маршу «Україна без науки!», в якому взяли участь тисячі учених, їх сімей, і не тільки в Києві, а й в інших містах України, було сказано досить образно-алегорично: якщо таке ставлення до науки буде продовжуватися й надалі, найбільшим науковим досягненням України через певний проміжок часу стане... вареник!

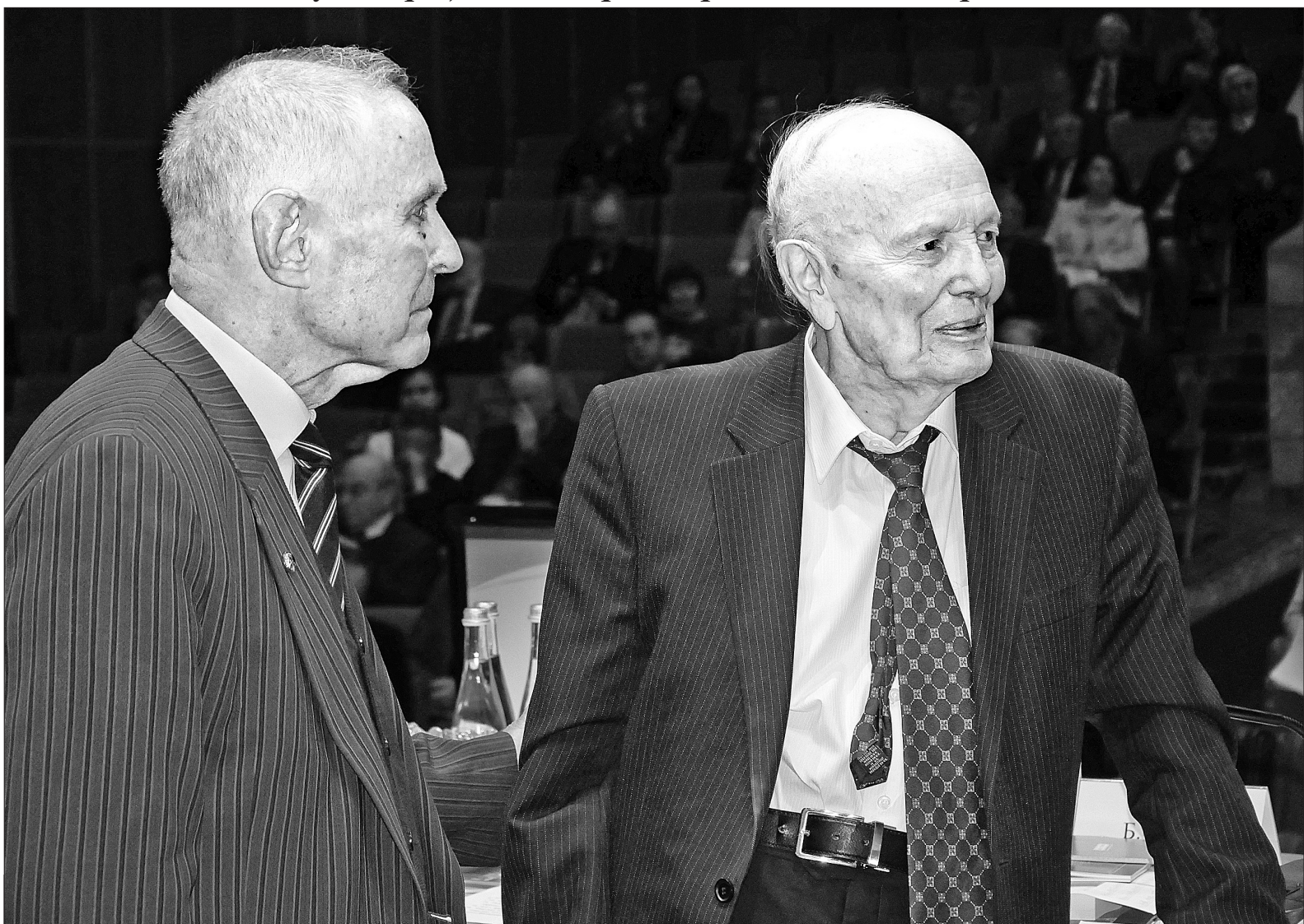
На щастя, «вареник», принаймні, поки що — тільки велика гіпербола, використана авторами для посилення виразності своєї думки. Але загроза сповільнення наукової діяльності, відставання від країн з передовими технологіями є, і вона полягає в тому, що наша держава не може створити належних умов для наукової творчості своїх талановитих людей.

Але з кожною весною, і кожним Днем науки, заглядаючи вперед, віриться, що позитивні зміни, які відбуваються в науковій сфері, пересилять негативні тенденції, й українська наука опиниться там, де й має бути — на чолі прогресу, а її будівничі матимуть всі умови, щоб творити у власній країні!

Вітаємо з Днем науки!

Лозунг дня: «Щоб іти в ногу з часом, треба бігти!»

На сесії Загальних зборів Національної академії наук України підсумували здобутки у 2018 році та обговорили перспективи на завтра

Академіки НАН України Борис ПАТОН та Антон НАУМОВЕЦЬ

Минулий 2018-й був для головної Академії країни особливим: рік 100-ліття від її заснування, тож проходили численні заходи, наукові колективи підсумовували свою роботу, по суті, відбувалася «репетиція» аналізу, який прозвучав на Загальних зборах. А водночас в установах Академії тривав науковий пошук. Як зазначив у звітній доповіді президент Національної академії наук України академік Борис Патон, «за багатьма сучасними напрямками отримано вагомі результати фундаментальних і прикладних досліджень. Результати дійсно світового рівня».

З прикладами наукових досягнень міг ознайомитися кожний учасник зборів, маючи на руках повний текст доповіді президента НАН України, яка у спеціально виданій до цього дня брошурі зайняла 54 сторінки. Навіть просто перелічити здобутки було б неможливо в рамках цієї газетної публікації. І все-таки назвемо бодай деякі з них.

Пріоритетна увага приділялась «оборонній» тематиці, і це зрозуміло. Учені працювали над виконанням цільової науково-технічної програми «Дослідження і розробки з проблем підвищення обороноздатності і безпеки держави». За проектом програми НАТО «Наука заради миру та безпеки» створено та успішно випробувано дистанційно керовану роботизовану систему виявлення мін і саморобних вибухових пристроїв, розроблено автоматизований наземний комплекс дальньої оптично-цифрової розвідки, концепцію систем оперативного бронювання об'єктів військового призначення прозорими елементами.

Спільно з фахівцями КБ «Південне» ім. М.К. Янгеля учені розробили комплекс розрахунково-експериментальних методик для відпрацювання на міцність конструкцій ракетно-космічної техніки.

Серед наукових досягнень — створення нових композиційних матеріалів для реактивних двигунів, жароміцних сплавів для газотурбінного двигуна.

Втілюючи українсько-японський проект SATREPS WG-2, учені отримали нові дані про змив радіонуклідів на експериментальних майданчиках зони відчуження ЧАЕС та про вертикальний розподіл радіонуклідів в донних відкладах озер і на прилеглих територіях. Завдяки цьому було зроблено порівняльний аналіз процесів, що відбуваються у водних об'єктах навколо ЧАЕС та АЕС Фукусіма.

Науковці розробили 3D-модель об'єкту «Укриття», що дало змогу вперше візуалізувати повний цикл технології демонтажу та здійснити аналіз відповідності технологічних рішень умовам об'єкту. Це допоможе вибрати технології вилучення паливовмісних матеріалів та радіаційного захисту персоналу.

Наступне відкриття із фізики високих енергій: на Великому адронному колайдері (ЦЕРН, Женева) за участі вчених Академії відкрито нову частинку — баріон з подвійною чарівністю, встановлено, що життя його у 10 мільярдів разів перевищує час утворення при зіткненні двох протонів при енергії 13 TeV.

За звітний період інтеграція вчених Академії у світовий, передусім європейський дослідницький простір, значно розширилися. Торік наукові установи НАН України виконували 35 програм у межах «Горизонту 2020», здійснювали понад 100 двосторонніх проєктів за узгодженими переліками з академіями наук інших країн. Українські вчені беруть участь у конкурсах проєктів з побудови Європейської хмари відкритої науки (EOSC) та розбудовують національну хмару відкритої науки як частину EOSC.

Закінчення на 2—3 стор. ►

Лозунг дня: «Щоб іти в ногу з часом, треба бігти!»

▼ *Закінчення. Початок на 1 стор.*

Чимало оригінальних інноваційних розробок — нових лікарських препаратів, технології лікування та діагностики захворювань, приладів медичної техніки — створили вчені Академії у сфері медицини та охорони здоров'я. Такі ж процеси відбувалися і в інших галузях вітчизняної промисловості та сільського господарства, природокористування та охорони навколишнього середовища. До прикладу, торік створено 15 інноваційних сортів озимої пшениці, які було включено до Державного реєстру сортів рослин України.

Учасники зборів, які взяли участь в обговоренні доповіді, значно розширили перелік успішних прикладів, водночас висловлювали думки та пропозиції, спрямовані на поліпшення роботи Академії.

Наука робиться в інститутах і лабораторіях

Перший заступник директора Інституту проблем матеріалознавства імені І.М. Францевича НАН України академік **Сергій Фіртсов** присвятив свій виступ 3D-технологіям та 2D-матеріалам, з якими пов'язують великі перспективи в науці, на виробництві, у медицині, і, що дуже важливо, — обороні держави. Відкриття та дослідження нових двовимірних наноматеріалів — максенів, яке зробив колишній вихованець Інституту, а нині професор Університету Дрекселя у США Юрій Гогоці, відкриває ще більш унікальні можливості. Інститут проблем матеріалознавства активно долучається до розвитку нових технологій, водночас промовець вважає, що відродження Державного комітету з питань науки і технологій створило б більше можливостей для прискореного розвитку цих технологій.

Проблемі збереження всього, що є на Землі, через створення скарбниці біоматеріалів присвятив свій виступ директор Інституту проблем кріобіології і кріомедицини НАН України академік **Анатолій Гольцев**. Саме при цьому інституті створено Низькотемпературний банк біологічних об'єктів, який є Національним надбанням країни. Сьогодні, з допомогою кріотехнологій в Інституті розроблені унікальні технології консервування донорської крові, яким немає аналогів у світі, використання кордової крові як джерела стовбурових клітин, що дає потужний лікувальний ефект і надію на вилікування від найскладніших хвороб. «Однак, я не бачу зацікавлення в цих роботах у державі», — зазначив промовець.

Акціонерне товариство «Турбоатом» забезпечене роботою на кілька років наперед саме завдяки тісній співпраці з науковими установами НАН України, — заявив керівник підприємства **Віктор Суботін**. Про співпрацю з АТ «Турбоатом» розповів учасникам засідання і директор Інституту проблем машинобудування імені А.М. Підгорного член-кореспондент НАН України **Андрій Русанов**. Завдяки науковцям розроблено турбіни нового покоління, створено унікальні технології зварювання

композитних матеріалів, що дає змогу підняти ресурс турбін для ТЕЦ до 25 років. А також замінити імпортні комплектуючі українськими розробками.

Заміщення комплектуючих, які надходили з Російської Федерації (а це подекуди 50-60%) за останні чотири роки довелося здійснити і на Державному підприємстві «Антонов». І це було б неможливо зробити, аби не співпраця з 15 науковими інститутами Академії та університетами Києва і Харкова. Про це у своєму виступі сказав президент підприємства **Олександр Донець**, озвучивши при цьому головний лозунг успіху: «Щоб іти в ногу з часом, треба бігти».

Науково-виробничому об'єднанню «Павлоградський хімічний завод», що не один десяток років працював на оборону, довелося через агресію північного сусіда практично «на марші» нарощувати науково-технічний потенціал, розробляти нові технології, створювати лінії для виробництва високоточних зразків ракетних озброєнь. І це було б неможливо, запевнив керівник НВО член-кореспондент НАН України **Леонід Шиман**, якби у 2015 році під егідою Бориса Патона не було створено науково-

тичне архівування, використання цифрових носіїв. Але й вони не вічні. Зберігання на безкінечну кількість років можуть забезпечити сапфірові диски, створені українськими фізиками. Сьогодні потрібне державне замовлення на їх виготовлення. Збереження надбання людства — світова проблема, але саме українські вчені можуть допомогти її розв'язати — зберегти «Пам'ять світу» навічно.

А професор Віденського університету Міхаель Мозер присвятив свій виступ українській літературній мові — в історичному і модерному дискурсах. «Українська мова — не молодша і не старіша за інші слов'янські мови, — підкреслив він. — Приблизно до 600 року н.е. вони розвивалися однаково. Ми виходимо з того, що праатьківщина слов'ян, принаймні частково, була розташована на території сучасної України, перш ніж із праслов'янської мови почали формуватися пра-західна, пра-східна і пра-південна мови. Доповідач окреслив історичні передумови розвитку української мови, сторонні впливи на неї — церковно-слов'янської, польської тощо, розвиток мови на Гетьманщині, формування модерної літературної мови.

ідентичності, а без цього не досягнути суспільної консолідації, і що більш загрозово, не уникнути суспільної конфронтації, яка є найбільшою загрозою існуванню держави. Промовець навів слова американського президента Авраама Лінкольна: «Дім, що руйнується зсередини, не витримає». Тож необхідно створити державний механізм консолідації українського суспільства, сформувати спільний інформаційно-комунікативний простір на гуманістичних засадах. Ці завдання вимагають консенсусу політичних еліт та громадських організацій.

Про фантастичні відкриття у сфері астрономії розповів директор Головної астрономічної обсерваторії, голова Науково-видавничої ради НАН України академік **Ярослав Яцків**: про зафіксовані гравітаційні хвилі, горизонт «чорної діри», канал нейтрино. Він подякував науковцям, котрі, навіть одержуючи півставки, зберігають статус України як наукової держави. Нині робити відкриття можна тільки у співдружності з представниками інших наукових сфер, з міжнародними організаціями, зазначив промовець. Адже, щоб зафіксувати го-

Національної академії наук на 2014—2023 роки, що покликана вдосконалити та реформувати основні напрями діяльності НАН України.

В обговоренні теми реформування Академії першу «цеглину» поклав заступник міністра освіти і науки України **Максим Стріха**. Він перелічив уже зроблене урядом задля розвитку науки: нинішнього року буде дано старт Національному фонду досліджень, започатковано державну атестацію наукових установ, а також вищих навчальних закладів в частині наукової діяльності, запроваджено базове фінансування, триває підготовча робота для участі України в програмі «Горизонт-Європа». 3 червня МОН знову забезпечить доступ академічних інститутів до наукометричних баз даних... Наприкінці січня відбулася панель з представниками Єврокомісії. Оцінюючи сучасний стан української науки, вони назвали три важливих проблеми: надзвичайно низьке фінансування науки, відсутність інноваційної системи та її нереструктурованість. Щодо останнього, заступник міністра зазначив, що всі ці роки уряд і міністерство «стримували поспішне непродуктивне реформування НАНУ», вважаючи, що це небезпечно, коли реформування відбувається ззовні, а не зсередини. А чи підтримуватиме уряд, що прийде на зміну, таку позицію? Над цим Максим Стріха рекомендував подумати науковій спільноті.

Нині в науковій сфері України склалася така «рівноважна» ситуація: 26% історій успіху в «Горизонті 2020» належить установам НАНУ, і це, за словами заступника міністра, відбиває високий потенціал Академії. 26% — університетам, що свідчить про те, що вони є не тільки освітні, а й потужні наукові заклади. І 42% — це інноваційні малі підприємства. «Тенденція останніх півтора роки, — каже Стріха, — відбиває позитивну тенденцію, яка демонструє, що в Україні з'явився потужний центр людей, які щось роблять всупереч усьому».

Підсумовуючи свій виступ, Максим Стріха сказав: «Свого часу видатний український учений Іван Дзюба написав статтю: «Чи усвідомлюємо українську культуру як цілісність?». Зараз усім нам доцільно поставити запитання «Чи усвідомлюємо українську науку як цілісність?» Очевидно, Національна рада з питань науки і технологій і Концепція розвитку НАН України повинні виходити саме з цього.

Тема ролі Національної академії наук України у перебудові суспільства і внутрішній перебудові самої Академії, стала основною у виступах, незалежно від того, чи йшлося в них про презентацію вагомих здобутків, чи про створення умов для зростання їх кількості. Так, про створення Національного фонду досліджень України та підготовку його до «запуску» уже цього року розповіла член Наукового комітету Національної ради України з питань розвитку науки і технологій, член-кореспондент НАН України **Алла Ємещ**. Про вдосконалення національного законодавства для підви-

Учасники Загальних зборів Національної академії наук України

технічну кооперацію наукових установ та підприємств, які спільно реалізовували програму з модернізації надсучасного ракетного озброєння.

Під час засідання відбулося урочисте вручення Золотої медалі НАН України імені В.І. Вернадського, яку за підсумками конкурсу 2018 року одержали академік **Олексій Онищенко** — за видатні досягнення в галузі дослідження і популяризації національної наукової спадщини та професор **Міхаель Мозер** (Австрія) — за видатні досягнення у галузі українистики і соціолінгвістики. Лауреати виголосили свої доповіді.

Академік Онищенко присвятив свій виступ збереженню унікальної спадщини: тільки в системі НАН України зберігається біля півтора мільйона архівних документів, до електронних архівів бібліотеки імені Вернадського звертаються користувачі з усього світу. Українська спадщина масштабна і багата змістом. Для того, щоб зберігати її століттями, потрібне система-

ризонт «чорної діри», наприклад, синхронно працювали й обробляли інформацію десятки радіотелескопів у світі. Академік Яцків задавав як приклад співдружності — перший Форум української наукової діаспори, проведений у звітному періоді. Критично він оцінив занадто велику кількість періодичних видань, засновниками яких є МОН та НАН України, закликавши піднімати їх рівень і якість. Певні проблеми, на його думку, створить вже оголошене європейське рішення — перейти з наступного року на відкритий доступ до всіх наукових публікацій. В Україні для того, щоб жити за новими правилами (які в самій Європі викликають неабиякий спротив) необхідно здійснити низку юридичних та фінансових заходів.

Живемо у час реформацій

Особливістю звітнього року, як зазначив у своїй промові Борис Патон, стало завершення першого п'ятирічного етапу реалізації Концепції розвитку

Фото прес-служби НАНУ

■ шення ролі науки у державі — директор Інституту законодавства Верховної Ради України академік **Олександр Копиленко**.

У деяких виступах тема реформування звучала особливо гостро, і йшлося не тільки про запровадження нового, а й про повернення того, що, на думку промовців, було несправедливо забуто чи усунуто.

Керівник Північно-Східного наукового центру НАН та МОН України, голова Ради директорів Науково-технологічного комплексу «Інститут монокристалів» академік **Володимир Семиноженко**, зазначив, що в науковому центрі працює біля 100 наукових установ — майже чверть науково-технічного потенціалу Академії. Щороку науковці центру отримують понад третину від загальної кількості державних премій за здобутки в науці. Є сектори, де регіон визначає досягнення всієї країни. А незабаром буде введено в дію унікальний об'єкт «Джерело нейтронів», який може стати потужним міжнародним центром. Завдяки тісній співпраці наукового центру з Харківською обл. адміністрацією реалізується науково-освітня програма «Наукові обрії Харківщини», у місті проводяться Дні науки, пікніки, наукові квести. 50 вулиць носять імена видатних харківських вчених. До Дня науки встановлюють бронзовий монумент Володимира Вернадського. Водночас останні роки, за його словами, були надзвичайно складними для роботи.

«Хотів би нагадати: перша коаліційна угода 2014 року містила пункт про ліквідацію Академії, ледь не в останню мить його було виправлено на «реформування», — каже Володимир Семиноженко. — А скасування всіх науково-технічних програм? Як можна розвивати галузь без програми? А катастрофічне знецінення реальних зарплат у науковців? Ліквідація Держкомітету, який захищав інтереси науки? Ми ледь не позбулися самоврядного статусу Академії. Остання боротьба науковців, за словами Семиноженка, стосувалася дослідної бази, з якої доводилося платити грабіжницькі дивіденди, які разом з податками залишали дослідні підприємства без прибутку! (Нині ситуація помінялася, про що в своїй доповіді говорив президент НАН України. — авт.)

Володимир Семиноженко закликав президію стати штабом, що визначає порядок денний інноваційного розвитку держави, використати своє право на законодавчі ініціативи у сфері науки, «підготувати бачення комплексного розвитку науки і НАН України, як її головного провайдерів».

Підтримав заклик до активної участі учених Академії в її реформуванні і директор Інституту гідромеханіки НАН України академік **Віктор Грінченко**. Він використав картинку з журналу «Nature», щоб «показати сутність того, що відбувається», коли сутність підміняється зовнішнім фактором. Як тільки починаємо вимірювати: скільки статей опублікували, скільки з них за кордоном, скільки монографій, скільки конференцій, який індекс Гірша, імпаکت-фактор тощо, одразу згадується Закон Гудхарта: у викладі Дональда

Т. Кемпбелла це звучить приблизно так: як тільки ви збилися на кількісні показники будь-якого соціально важливого процесу, ви впадаєте в корупцію, і цей тиск буде величезний аж до спотворення результатів. Віктор Грінченко навів розцінки на публікації в одному з наших наукових журналів. Пропонується навіть захист дисертації «в комфортних для вас умовах»... Що це, як не корупція?

В Європі шириться рух за відмову від суто кількісних показників, і нам теж би треба було над цим подумати, зазначив академік Грінченко. Адже вони не обов'язково свідчать про ефективність науки, зате створюють зайвий інформаційний шум і дискримінують науку, особливо молодих учених.

Хто працюватиме в Академії?

Кількість молодих учених в Академії скорочується п'ятий рік поспіль. Торік їх стало на 6% менше. На 10%, поменшало кандидатів наук. А за п'ять останніх років скорочення становило 32% і 24%. Чому відбувається відтік молодих учених? На це запитання відповідали різні люди, багато разів і порізно. Не тільки підвищення зарплати й забезпечення побуту, а й створення умов для наукових досліджень, перспектива наукової праці. Це найголовніше.

Президент НАН України у своїй доповіді зупинився на умовах кар'єрного зростання наукової молоді. Говорив, що крім традиційних форм підтримки, за результатами конкурсу, започаткованого торік, в Академії були створені й отримали цільове фінансування 10 лабораторій і 20 груп під керівництвом молодих учених, які мають досвід міжнародної співпраці та стажувалися за кордоном.

Торік для 38 наукових установ закуплено нові та модернізовано наявні унікальні прилади та кластери академічної грид-інфраструктури, поширилося застосування сучасних інформаційних технологій, розпочато створення прототипу хмарної інфраструктури відкритої науки. «Завдяки запровадженню нової методики оцінювання ефективності діяльності наукових установ і бюджетної програми з підтримки розвитку пріоритетних напрямів досліджень почала формуватися, по суті, нова модель фінансування наукової діяльності Академії. Цю модель необхідно в наступний період розвивати та удосконалювати», — заявив Борис Патон.

Закон «Про наукову і науково-технічну діяльність» визначає статус Національної академії наук як вищої наукової організації України, що покладає на вчених велику відповідальність за наукове забезпечення інноваційного розвитку держави, — підкреслив президент НАН України. Учасники обговорення погодилися зі своїм лідером, що нині необхідно чітко визначити основні науково-технічні та напрями інноваційної діяльності. Перелік їх має бути «обмежений тими, котрі життєво важливі для держави і в реалізації яких наші установи можуть відігравати провідну або принаймні вагомую роль».

Лариса ОСТРОЛУЦЬКА

АКТУАЛЬНО

Всеукраїнський фестиваль інновацій

Цьогоріч Міністерство освіти і науки України уже вчетверте проводить Всеукраїнський фестиваль інновацій, метою якого є розвиток культури академічного підприємництва, популяризація розробок вітчизняних вчених та інноваторів, залучення інвесторів до впровадження інноваційних проектів, розвитку інноваційної культури та активізації інноваційної діяльності в Україні.

У рамках фестивалю щорічно проводиться конкурс інноваційних та стартап-проектів. Нинішнього року міністерство отримало рекордну кількість заявок — 250 (торік їх було подано тільки 220). Серед поданих проектів 145 надійшли для участі у конкурсі інноваційних проектів, ще 105 — для участі у конкурсі стартап-проектів (серед них для представлення у номінації «Hardware стартапи» надіслано 57 проектів, у номінації «Software стартапи» (ІТ — стартапи) — 48).

Найбільше проектів заявлено від закладів вищої освіти. Із 250 поданих — 156 (62,4%) надійшло від команд студентів та викладачів університетів України. По одній заявці отримано від 61 ЗВО, від 27 вишів надійшло по дві і більше заявки. Рекорд — 11 за-

явок належить команді Вінницького національного аграрного університету. За ним ідуть Луцький НТУ (10 заявок), Сумський державний університет, Одеська національна академія харчових технологій та Київський національний торговельно-економічний університет (по 8 заявок). Однак найбільше серед цих вишів — 4 проекти, було відібрано до фіналу конкурсу у сумчан.

Серед 156 «університетських» заявок, найбільше надійшло від вишів технічного спрямування — 70 проектів (44,9%), другу групу становлять університети класичного типу (29 проектів, 18,6 %) та аграрні виші (26 проектів, 16,6 %), 17 проектів (10,9 %) надіслано від закладів економічного профілю, 12 (7,7 %) — від педагогічних вишів, 2 проекти (1,3 %) заявлено від медичних ЗВО.

За регіональним показником найбільш активними стали столичні університети (27 проектів від 9 ЗВО). Активно долучилися і представники Одеської (17 проектів від 6 ЗВО), Харківської (15 проектів від 6 ЗВО), Вінницької та Волинської областей (по 12 проектів від 2 ЗВО).

Значно активнішими у цьо-

горічному фестивалі стали й заклади фахової передвищої та професійної освіти (12 заявок від 10 освітніх закладів), загальної середньої (4 — від 3 освітніх закладів) та позашкільної освіти (7 заявок від 1 освітнього закладу).

Експертам було непросто відібрати серед 250 проектів найкращі. За результатами аналізу до фіналу конкурсу дійшло 60 проектів, серед яких 47 — від представників ЗВО, 8 — від наукових установ, 4 — представлені суб'єктами приватного підприємництва і один проект, поданий громадською організацією.

16 травня у рамках Всеукраїнського дня науки, в приміщенні Торгово-промислової палати України, пройде Всеукраїнський фестиваль інновацій-2019, який традиційно стане майданчиком для представлення кращих проектів, можливістю для налагодження комунікації між освітнім, науковим та бізнес— середовищем задля ефективної співпраці, впровадження кращих ідей та розробок, які мають потенціал для комерціалізації, що в майбутньому сприятиме інноваційному розвитку України.

ВИДАННЯ

Енциклопедія міжнародного права

Переконливим свідченням позитивних тенденцій у динамічному розвитку вітчизняної науки міжнародного права в контексті сучасних геополітичних змін, багатоманітності загальносвітового правопорядку та національних правових систем, стало опублікування протягом 2014—2019 рр. у видавництві «Академперіодика» першого в Україні тритомного видання «Енциклопедія міжнародного права». З ініціативою підготовки і практичного втілення цього масштабного творчого проекту виступив науковий колектив Інституту держави і права імені В.М. Корецького на чолі з його директором — академіком НАН України Юрієм Сергійовичем Шемиченком.

Багатотомна «Енциклопедія міжнародного права» є не тільки вагомим інноваційним здобутком у дослідженні фундаментальних проблем міжнародно-правової науки, але й гідним інтелектуальним подарунком вчених до 100-річчя з дня заснування НАН України та 70-річчя створення інституту.

Інтелектуальний потенціал видання, високий методологічний, рівень наукового аналізу, творчого осмислення та системного узагальнення термінологічного інструментарію сучасної міжнародно-правової науки значною мірою обумовлений авторитетним представництвом редакційної колегії енциклопедії. До неї, зокрема, ввійшли такі відомі вчені-суспільствознавці, як академіки НАН України Леонід Губерський, Сергій Пирожков, Василь Тацій, знані фахівці у царині міжнародного та європейського права доктори юридичних наук, професори Михайло Микієвич, Олександр Шемякін, Іван Яковчук та інші.

Основним науково-методичним осередком, своєрідним мозковим центром з підготовки Енциклопедії став відділ міжнародного права та порівняльного правознавства Інституту держави і права НАН України на чолі з його завідувачем — доктором юридичних наук, професором, членом-кореспондентом НАПрН України Володимиром Денисовим. Спеціалісти здійснили велику інформаційно-дослідницьку роботу із узагальнення та координації ре-

зультатів наукового пошуку. Авторами енциклопедичних статей стали провідні вітчизняні юристи-міжнародники, співробітники державних установ.

Прикметною рисою цієї ґрунтовної праці є аргументований відбір редакційною колегією основних категорій і понять міжнародно-правової науки, продуктивність і креативність авторських ідей, скрупульозність, виваженість, наукова достовірність, коректність підходів дослідників до висвітлення широкого спектру теоретичних і прикладних аспектів міжнародного права.

Авторському колективу вдалося не лише піднятися на високий інтегральний рівень узагальнення величезного фактологічного масиву знань про міжнародне право, але й уникнути поспішних, суб'єктивно вмотивованих, квазінаукових, кон'юнктурних висновків та оцінок, які стосуються дискусійних, поки що належним чином не осмислених і ретельно не досліджених, правових проблем у сфері сучасних міжнародних відносин, зокрема, пов'язаних з драматичними подіями на Сході України та в Кримі.

Чільне місце на сторінках «Енциклопедії міжнародного права» відведено висвітленню біографічних даних та основних напрямків наукової діяльності вітчизняних та зарубіжних юристів-міжнародників. Поряд з тим внесено до енциклопедичного видання певних постатей міжнародно-правової на-

уки є недостатньо аргументованим і переконливим, а тому подекуди викликає сумнів і навіть супротив.

Особливо це стосується персоналій вчених-міжнародників на зламі XX—XXI століть.

На нашу думку, внесок юриста-міжнародника у розвиток науки міжнародного права має визначатись наступними критеріями: 1)продуктивність наукової діяльності; 2)результативність наукового пошуку; 3)визнання внеску дослідника у розробку актуальних проблем міжнародного права науковою громадськістю та міжнародно-правовою практикою. І недостатня активність чи результативність в царині науки міжнародного права не може бути компенсованою тими чи іншими видами науково-дослідної або предметно-практичної діяльності, які мають досить опосередковане відношення до міжнародно-правових досліджень. Однак, незважаючи на це, рецензоване видання без перебільшення і сентиментів є вагомим внеском у розвиток як вітчизняної, так і світової науки міжнародного права.

Вихід у світ такого оригінального і потужного у науковому сенсі академічного видання схвально сприйняли студенти, аспіранти, викладачі університетів, законодавці, представники органів державної влади, щирокий загал читачів.

Анатолій ПАВКО,
доктор історичних наук,
лауреат премії
ім. М.С. Грушевського
НАН України,
відмінник освіти України
Дмитро ЛУК'ЯНОВ,
доктор юридичних наук,
член-кореспондент
НАПрН України
Яна ПАВКО,
кандидат юридичних наук

УВАГА! ОГОЛОШЕНО КОНКУРС

Національна академія наук України оголошує конкурси у 2019 році

На здобуття Золотої медалі імені В. І. Вернадського

Національна академія наук України оголошує конкурс на здобуття Золотої медалі імені В.І.Вернадського Національної академії наук України

З метою відзначення вчених за видатні досягнення в галузі природничих, технічних та соціогуманітарних наук, на честь першого президента Української академії наук — видатного вченого, академіка Володимира Івановича Вернадського, а також з нагоди 85-річчя створення Академії Національною академією наук України було засновано Золоту медаль імені В.І.Вернадського.

Щорічно до дня народження академіка В.І.Вернадського (12 березня) присуджуються дві золоті медалі — одна вітчизняному і одна зарубіжному вченому.

* * *

1. Медаль присуджується лише окремим особам персонально як за окремі наукові досягнення, так і за сукупність наукових праць.

Одна і та ж особа не може бути нагороджена медаллю більше одного разу.

2. Медаль не присуджується посмертно, окрім випадку, коли лауреат помер після прийняття рішення про його нагородження.

3. У конкурсі на здобуття Золотої медалі імені В.І.Вернадського можуть брати участь:

а) дійсні члени і члени-кореспонденти НАН України незалежно від місця їх постійної роботи;

б) зарубіжні вчені;

в) окремі особи, які працюють у наукових установах, вищих навчальних закладах, на підприємствах і в організаціях, розташованих на території України.

4. Право висунення робіт на здобуття Золотої медалі імені В.І.Вернадського надається:

а) дійсним членам, членам-кореспондентам та іноземним членам НАН України;

б) науковим установам, вищим навчальним закладам та науковим радам НАН України;

в) науковим та науково-технічним товариствам, іншим громадським об'єднанням учених;

г) науково-технічним (технічним) радам міністерств, відомств, науково-виробничих об'єднань, конструкторських бюро, промислових підприємств.

5. Право представлення кандидатур на здобуття медалі надається відділенням НАН України.

6. Організації або окремі особи, що висунули кандидата для присудження медалі, до 12 листопада 2019 р. подають свої пропозиції разом з мотивуванням до відповідного відділення НАН України, в тому числі розгорнуту інформацію про номінанта та його наукові досягнення і здобутки (до 3 сторінок). Мотивоване подання повинне містити:

6.1. Наукову характеристику робіт з висвітленням їх значення для розвитку науки, народного господарства, суспільства (надання опублікованих праць, матеріалів відкриттів та винаходів не обов'язкове).

6.2. Відомості про автора (прізвище, ім'я, по батькові, повна дата народження, перелік основних наукових праць, відкриттів, винаходів, науковий ступінь, вчене звання, місце роботи, посада, домашня адреса), а також кольорове персональне фото 9 x 12 у електронному та паперовому вигляді.

7. Усі матеріали подаються у двох примірниках за адресою:

01601, Київ, вул. Володимирська, 54, Президія Національної академії наук України (телефони для довідок: (044) 239-64-24; (044) 239-64-63).

На здобуття премій імені видатних учених України

З метою відзначення вчених, які опублікували найкращі наукові праці, здійснили винаходи і відкриття, що мають важливе значення для розвитку науки і економіки України, Національна академія наук України присуджує премії імені видатних учених України.

* * *

1. У конкурсі на здобуття премій імені видатних учених можуть брати участь:

а) дійсні члени і члени-кореспонденти НАН України незалежно від місця їх постійної роботи;

б) окремі особи, які працюють у наукових установах, вищих навчальних закладах, на підприємствах і в організаціях, розташованих на території України;

в) колективи авторів, які виконали запропоновану на здобуття премії роботу, якщо більшість авторів працює в установах, передбачених підпунктом «б» цього пункту.

2. Право висунути роботи на здобуття іменних премій надається:

а) дійсним членам і членам-кореспондентам НАН України;

б) науковим установам, вищим навчальним закладам, дослідним лабораторіям і станціям, конструкторським бюро;

в) науково-технічним радам міністерств і відомств України;

г) науковим радам з проблем науки;

д) технічним радам промислових підприємств;

е) науковим та інженерно-технічним асоціаціям і товариствам.

3. Колектив, висунений на здобуття іменної премії, повинен включати лише основних авторів, чий внесок був найвагомішим. Загальне число авторів не повинно перевищувати трьох осіб. До складу авторського колективу не включаються особи, які вже були раніше удостоєні цієї іменної премії.

4. На здобуття іменних премій можуть бути висунені:

• наукові праці лише після того, як мине не менше 6 місяців, але не більше 5 років після їх опублікування;

• винаходи й відкриття — після їх впровадження у народне господарство.

5. Граничний термін подання роботи на конкурс — 1 листопада 2019 р.

6. Організації та окремі особи, які висунули наукову працю на здобуття іменної премії, подають її до відповідного відділення НАН України на бланку організації з написом «На здобуття премії імені ...»:

а) опубліковану працю (серію праць) або матеріали про наукове відкриття (винахід);

б) анотацію, що включає наукову характеристику праці та висновки щодо її значення для розвитку науки і народного господарства (українською мовою);

в) копії авторських свідоцтв та посвідчень про відкриття;

г) у відповідних випадках документи про впровадження роботи у народне господарство (копії постанов, наказів, актів та довідок про техніко-економічні показники впровадження);

д) акти випробувань (для нових конструкцій машин, технологічних процесів тощо);

е) відгуки наукової громадськості, преси про роботу;

ж) детальну довідку у відсотково-цифровій формі про творчий внесок кожного члена авторського колективу у висунену на конкурс роботу. Довідка складається окремо на кожного автора і підписується керівником установи за місцем роботи автора та скріплюється гербовою печаткою;

з) біографічні відомості про автора (авторів) (прізвище, ім'я, по батькові, рік та місяць народження, спеціальність, почесне звання, вчений ступінь, вчене звання, посада, службова та домашня адреси, службовий та домашній телефони; ідентифікаційний код автора) у 2 примірниках, підписані ним, а їх відповідність засвідчена керівництвом і гербовою печаткою установи за місцем роботи, а також кольорове персональне фото 9x12 у паперовому та електронному вигляді.

Усі матеріали подаються у двох ідентично оформлених примірниках на адресу: 01601, м. Київ, вул. Володимирська, 54, Президія Національної академії наук України (телефони для довідок: (044) 239-64-24; (044) 239-64-63).

На конкурс не приймаються роботи, які були удостоєні Державної премії України, іменних премій Російської АН, НАН України і галузевих академій країн СНД або спеціальних премій інших відомств, що присуджуються за конкурсами.

Не приймаються на конкурс і збірники наукових праць більш ніж трьох авторів.

Оголошується конкурс на такі премії:

1. Премія імені М.М.Амосова — за видатні наукові роботи в галузі біокибернетики, проблем штучного інтелекту та розробки нових інформаційних технологій (Відділення біохімії, фізіології і молекулярної біології НАН України).

2. Премія імені О.К.Антонова — за видатні досягнення в галузі технічної механіки та літакобудування (Відділення механіки НАН України).

3. Премія імені С.Я.Брауде — за видатні роботи в галузі радіофізики і радіоастрономії (Відділення фізики і астрономії НАН України).

4. Премія імені М.П.Василенка — за видатні наукові роботи в галузі держави і права України (Відділення історії, філософії та права НАН України).

5. Премія імені Б.І.Веркіна — за видатні ро-

боти в галузі фізики і техніки низьких температур (Відділення фізики і астрономії НАН України).

6. Премія імені О.С.Давидова — за видатні роботи в галузі теоретичної і біологічної фізики (Відділення фізики і астрономії НАН України).

7. Премія імені А.О.Дороніцина — за видатні досягнення в галузі комп'ютерної математики та обчислювальної техніки (Відділення інформатики НАН України).

8. Премія імені Г.В.Карпенка — за видатні наукові роботи в галузі фізико-хімічної механіки матеріалів і матеріалознавства (Відділення фізико-технічних проблем матеріалознавства НАН України).

9. Премія імені А.І.Кіпріанова — за видатні наукові роботи в галузі органічної хімії, хімії високомолекулярних сполук та хімічної технології (Відділення хімії НАН України).

10. Премія імені В.П.Комісаренка — за видатні наукові роботи в галузі патофізіології і ендокринології (Відділення біохімії, фізіології і молекулярної біології НАН України).

11. Премія імені М.І.Костомарова — за видатні наукові роботи в галузі історії та історичного джерелознавства (Відділення історії, філософії та права НАН України).

12. Премія імені П.Г.Костюка — за видатні наукові роботи в галузі фізіології, біофізики і нейрофізіології (Відділення біохімії, фізіології і молекулярної біології НАН України).

13. Премія імені М.Г.Крейна — за видатні наукові роботи в галузі функціонального аналізу і теорії функцій (Відділення математики НАН України).

14. Премія імені С.О.Лебедева — за видатні досягнення в галузі обчислювальної техніки, приладобудування й створення засобів і систем автоматизації та управління (Відділення інформатики НАН України).

15. Премія імені О.І. Лейпунського — за видатні роботи у галузі ядерної енергетики (Відділення ядерної фізики та енергетики НАН України).

16. Премія імені Н.Д.Моргуліса — за видатні роботи в галузі фізики поверхні та фізичної і наноелектроніки (Відділення фізики і астрономії НАН України).

17. Премія імені О.В.Палладіна — за видатні наукові роботи в галузі біохімії та молекулярної біології (Відділення біохімії, фізіології і молекулярної біології НАН України).

18. Премія імені Є.О.Патона — за видатні наукові роботи в галузі створення нових металевих матеріалів і методів їх обробки (Відділення фізико-технічних проблем матеріалознавства НАН України).

19. Премія імені Г.С.Писаренка — за видатні наукові роботи в галузі міцності матеріалів і конструкцій (Відділення механіки НАН України).

20. Премія імені О.В.Погорелова — за видатні наукові роботи в галузі геометрії і топології (Відділення математики НАН України).

21. Премія імені Г.Ф.Проскури — за видатні роботи в галузі енергетики (Відділення фізико-технічних проблем енергетики НАН України).

22. Премія імені М.І.Туган-Барановського — за видатні наукові роботи в галузі економіки (Відділення економіки НАН України).

23. Премія імені П.А.Тутковського — за видатні наукові досягнення в геології, географії, океанології, геоекології, кліматології та метеорології (Відділення наук про Землю НАН України).

24. Премія імені І.Я.Франка — за видатні роботи в галузі філології, етнології та мистецтвознавства (Відділення літератури, мови та мистецтвознавства НАН України).

25. Премія імені І.І.Шмальгаузена — за видатні наукові роботи в галузі зоології, морфології, філогенії, екології тварин та біоніки (Відділення загальної біології НАН України).

26. Премія імені В.Я.Юр'єва — за видатні наукові роботи в галузі генетики і створення нових методів акліматизації, більш високоврожайних сортів сільськогосподарських культур та високопродуктивних порід тварин (Відділення загальної біології НАН України).

На здобуття премій для молодих учених і студентів вищих навчальних закладів за кращі наукові роботи

За роботи в галузі природничих, технічних і соціогуманітарних наук Президія НАН України щороку (в лютому) присуджує чотирнадцять

премій для молодих учених і чотирнадцять премій для студентів вищих навчальних закладів. Премії присуджуються окремим авторам або колективу авторів за кращі наукові роботи, а також за серії наукових робіт з єдиної тематики, за відкриття та винаходи. Колектив, висунутий на присудження премії, повинен включати лише основних авторів, чий внесок був найвагомішим, і складатися не більш як з трьох осіб. Особам, удостоєним премій, на загальних зборах відповідного відділення Національної академії наук України вручаються дипломи встановленого зразка.

На конкурс не приймаються роботи, які раніше були удостоєні премій НАН України, галузевих академій або спеціальних премій інших відомств, що присуджуються за конкурсами.

Не приймаються на конкурс також збірники наукових робіт різних авторів.

* * *

1. У конкурсі можуть брати участь наукові співробітники, викладачі, стажери-дослідники, аспіранти науково-дослідних установ, вищих навчальних закладів віком до 35 років включно, студенти вишів, а також аспіранти та студенти зарубіжних країн, які навчаються в наукових установах та ВНЗ України.

2. Право висувати кандидатів на здобуття премій надається: ученим радам наукових установ і вищих навчальних закладів, колегіям (президіям) міністерств і відомств України, технічним радам промислових підприємств, конструкторських бюро, радам наукових і науково-технічних товариств, що підтверджується витягом з протоколу засідання вченої ради установи або відповідного органу підприємства, організації чи відомства.

Роботи, виконані молодими вченими, приймаються Національною академією наук України на конкурс за поданням відповідних міністерств, відомств, організацій та рад.

3. Граничний термін подання роботи на конкурс — 15 грудня 2019 р.

4. Організація, яка висунула роботу на присудження премії молодим ученим та студентам, подає її до Президії НАН України (01601, м. Київ, вул. Володимирська, 54, телефони для довідок: (044) 239-64-24; (044) 239-64-63) в оформленому належним чином вигляді з написом “На здобуття премій НАН України для молодих учених (студентів)”, а також зазначенням відділення НАН України відповідно до тематики роботи:

а) офіційний лист установи щодо направлення рекомендованої для участі у конкурсі роботи (на бланку) в 2-х примірниках, скріплений гербовою печаткою установи;

б) обґрунтоване подання, що включає назву, наукову характеристику роботи й коротку анотацію;

в) опубліковану наукову роботу (серію робіт), матеріали наукового дослідження або винаходу у 2-х ідентично оформлених примірниках — на конкурс молодих учених;

г) наукову роботу, матеріали наукового дослідження або винаходу в 1 примірнику — на конкурс студентів;

д) конкретну довідку у відсотково-цифровій формі (%) про творчий внесок кожного члена авторського колективу, який складається з двох чи трьох осіб, у роботу, висунуту на конкурс;

е) довідку про те, що робота, яка подається на конкурс, не була раніше удостоєна премій НАН України, країн СНД та ін.;

ж) не менше двох рецензій сторонніх організацій (із зазначенням їхньої офіційної адреси);

з) відомості про автора у 2 примірниках: прізвище, ім'я, по батькові, повна дата народження, місце роботи, науковий ступінь і посада (для студентів — вуз, факультет, курс у розгорнутому вигляді), домашня та електронна адреса, номер телефону (службовий, домашній і мобільний), ксерокопія довідки на кожного автора про надання ідентифікаційного коду.

Усі матеріали, які подаються на конкурс, повинні бути відповідно оформлені: роботи (неопубліковані) підписані авторами, довідки і рекомендації — керівниками установ (ВНЗ) та скріплені печаткою даної установи.

Сторінковий обсяг кожного супровідного документа не регламентується.

5. Роботи, оформлені неналежним чином, до участі в конкурсі не допускаються.

6. Роботи, за які не присуджено премії, не зберігаються в НАН України і за бажанням можуть бути повернені відповідними відділеннями їх авторам.

Голова Наглядової ради — академік НАН України Борис ПАТОН		Адреса редакції:		Відповідальність за достовірність інформації та реклами несуть автори та рекламодавці	
Індекс газети «Світ» — 40744		01601, МСП, Київ-601, бульв. Т. Шевченка, 16.		Редакція не завжди поділяє позицію авторів	
Реєстраційне свідоцтво KB №2497 від 4 квітня 1997 р.		Телефон/ факс 287-82-47		публікацій	
		E-mail: svit@mon.gov.ua www1.nas.gov.ua/svit		Зам. 9	
				Газету віддруковано у ПП «Фірма «Гранмна»	